

Het APF is ook de reddingsboei van de levensverzekeraars

Column

TPV 2015/19

DNB slaat alarm in zijn rapport *Toekomstbestendigheid bedrijfsmodellen Nederlandse verzekeraars* (hierna ook: het rapport).² In dit rapport wordt een toelichting gegeven op de belangrijkste uitkomsten van het in 2014 uitgevoerde themaonderzoek naar de toekomstbestendigheid van de bedrijfsmodellen van Nederlandse verzekeraars.³ Daarnaast wordt rekening gehouden met de resultaten van een met een aantal verzekeraars gevoerde dialoog over hun strategische plannen.

De grote krimp van de markt voor levensverzekeringen van de afgelopen jaren is vooral te danken aan de afname van de productie in de individuele levensverzekeringmarkt (3e pijler). De markt voor collectieve pensioenverzekeringen (2e pijler) is nog redelijk stabiel gebleven. Levensverzekeraars hebben in deze markt een aandeel in de jaarlijkse premie-inleg van ongeveer 14%.⁴ In 2014 en 2015 laat de sector echter een krimp zien van het marktaandeel. 'De omvang van de markt voor collectieve levensverzekeringen is echter sterk afhankelijk van mogelijke toekomstige wetswijzigingen; deze veroorzaken potentieel grote verschuivingen (...).'⁵ Te denken valt bijvoorbeeld aan de (fiscale) aftopping van het pensioengevend inkomen tot € 100.000 en de verlaging van de pensioenopbouw. De wetgever kan de verzekeraars als het ware maken en breken. DNB benadrukt echter het 'grote belang van een stabiele verzekeringssector voor de economie'.⁶ Sommige verzekeraars zijn – naar mijn inschatting – zelfs 'too big to fail' en brengen dus een zogenaamd systeemrisico met zich.

Groeikansen in de collectieve pensioenmarkt worden volgens DNB en volgens de sector met name bepaald door pensioengelden die overkomen vanuit liquiderende pensioenfondsen. Hierbij gaat het vooral om DB-regelingen. De prognoses wijzen uit dat er een sterke concurrentie bestaat in deze markt. Daarnaast wordt de markt voor collectieve pensioenproducten beïnvloed door de overgang van DB- naar DC-regelingen. Deze aspecten geven, naast de reeds genoemde risico's van veranderende (pensioen)wetgeving en de langdurig lage rente,⁷ redenen om te veronderstellen dat de levensverzekeringsector zich steeds meer in zwaar weer zal gaan begeven.

In het rapport wijst DNB er op dat 'Voor verzekeringsgroepen die zelf in staat zijn succesvol een PPI of APF op te richten, kunnen deze scenario's overigens ook positief uitpakken.'

DNB ziet het APF dus als een mogelijke reddingsboei voor levensverzekeraars. Dat is opmerkelijk, omdat het Wetsvoorstel APF nadrukkelijk probeert om partijen met een winst oogmerk buiten de deur te houden als het gaat om de oprichting van een APF.⁸ Ik hoop dat DNB en het Ministerie van SZW elkaar op dit punt zullen vinden. Als ik kijk naar het Wetsvoorstel APF en naar mijn eigen praktijkervaringen met betrekking tot het APF, is er een aantal elementen in het Wetsvoorstel APF dat het voor levensverzekeraars of andere commerciële

1 Mr. dr. R.M.J.M. de Greef is advocaat bij Houthoff Buruma en redacteur van TPV.

2 Te vinden op de website www.dnb.nl.

3 Thema's DNB toezicht 2014, te vinden op de website www.dnb.nl.

4 P. 11 rapport *Toekomstbestendigheid bedrijfsmodellen Nederlandse verzekeraars*.

5 P. 11 rapport *Toekomstbestendigheid bedrijfsmodellen Nederlandse verzekeraars*.

6 P. 17 rapport *Toekomstbestendigheid bedrijfsmodellen Nederlandse verzekeraars*.

7 Zie p. 27 van het rapport *Thema's DNB toezicht 2015*, te vinden op www.dnb.nl.

8 *Kamerstukken II 2014/15*, 34117, 3 (MVT), p. 8. Zie ook M.E.C. Boumans & R.M.J.M. de Greef, 'Enkele hoofdlijnen en aandachtspunten van het wetsvoorstel algemeen pensioenfonds', TPV 2015/3.

le partijen niet aantrekkelijk maakt om een APF op te richten. Want het is wat mij betreft inderdaad denkbaar dat het APF op termijn een bijdrage kan leveren aan de overlevingskansen van levensverzekeraars en daarmee tevens aan de pensioenfondsen die op zoek zijn naar een andere oplossing dan de toetreding tot een Bpf. Immers, het geeft de levensverzekeraars – onder andere – de gelegenheid om ook ‘zachte’ pensioenen te kunnen aanbieden en zodoende, ondanks de lage rente, de pensioenfondsen die acuut op zoek zijn naar een partij waarbij zij zich kunnen aansluiten, te kunnen helpen.

Wat zou in elk geval in het Wetsvoorstel APF aangepast moeten worden zodat het ook voor levensverzekeraars (en dat geldt in feite ook voor andere commerciële partijen) aantrekkelijk kan zijn om een APF op te richten? Dat zijn in elk geval twee elementen: het weerstandsvermogen⁹ en de reeds genoemde stichtingsvorm. Beide elementen houden verband met elkaar. Indien immers een verzekeraar een stichting APF zou willen oprichten, zou de verzekeraar ook het weerstandsvermogen moeten verstrekken.¹⁰ Indien weerstandsvermogen aan een stichting is verstrekt, kan dit niet meer terugvloeien naar de verzekeraar. Dat is op zichzelf geen probleem, maar kan het wel worden zodra het (onafhankelijke) APF-bestuur vervolgens besluit om geen diensten af te nemen van de verzekeraar. De verzekeraar heeft dan wel het weerstandsvermogen (en de advies-, oprichtingskosten e.d.) van de stichting gefinancierd, maar staat vervolgens geheel met lege handen. Dat maakt het niet bepaald aantrekkelijk om geld te steken in een APF. De motivering van de regering om alleen de stichting toe te staan is zwak en vormt mijns inziens geen extra waarborg voor deelnemers.¹¹

Dat zou anders zijn indien het APF ook een rechtspersoon met een in aandelen verdeeld kapitaal mag zijn. In dat geval houdt de verzekeraar in elk geval de tegenwaarde van het weerstandsvermogen via het aandelenkapitaal, ook al besluit het APF-bestuur geen diensten bij de verzekeraar af te nemen.¹²

Als second best tegemoetkoming zou het mogelijk gemaakt moeten worden dat het weerstandsvermogen geheel¹³ als achtergestelde lening verstrekt mag worden. Dan zou de verzekeraar in elk geval kunnen proberen de financiering van dit werkkapitaal door een opvolgende uitvoerder te laten overnemen, zodra het APF zijn biezen pakt.

Mijn oproep aan de wetgever is dus om het ook voor levensverzekeraars¹⁴ aantrekkelijker te maken om een APF op te kunnen richten. Dat kan niet alleen de redding(sboei) zijn van de (pensioen)levensverzekeraar, maar ook van de pensioenfondsen die vervolgens door het door de levensverzekeraar gefinancierde APF opgenomen kunnen worden.

9 In de op 1 mei 2015 aan de Tweede Kamer gestuurde nota van wijziging wordt onder art. 4 inmiddels gesproken over: ‘weerstandsvermogen’, in het oorspronkelijke wetsvoorstel over: ‘werkkapitaal’.

10 Tenzij dat gefinancierd zou mogen worden uit de pensioenaanspraken, hetgeen niet voor de hand ligt. Wel volgt uit het eveneens op 1 mei jl. aan de Tweede Kamer toegestuurde Ontwerpbesluit tot Wetsvoorstel algemeen pensioenfonds, dat financiering ook zou mogen plaatsvinden uit vrijvallende middelen uit de excassokostenvoorziening indien een pensioenfonds zich zou aansluiten bij een APF.

11 M.E.C. Boumans & R.M.J.M. de Greef, ‘Enkele hoofdlijnen en aandachtspunten van het wetsvoorstel algemeen pensioenfonds’, TPV 2015/3; R.H. Maatman & A. Steneker, ‘Het wetsvoorstel algemeen pensioenfonds (APF)’, *Ondernemingsrecht* 2015/31.

12 In die zin is dat vergelijkbaar met de PPI. De PPI mag immers ook als rechtspersoon met een in aandelen verdeeld kapitaal worden vormgegeven.

13 En niet voor slechts 50% van het (vereist) eigen vermogen, zoals nu wordt voorgesteld in onderdeel B, art. 40d lid 4 Ontwerpbesluit tot Wetsvoorstel algemeen pensioenfonds, jo. art. 8 Besluit Ftk.

14 En overigens ook voor andere commerciële partijen.